

Medkänslan lyser klart

Årets stora utställning på *Sven-Harrys konstmuseum* är *Humanitet – konstens kraft i svåra tider*.

Utställningen utgår från en grafisk mapp med illustrationer av de fyra konstnärerna **Vera Nilsson** (1888 – 1979), **Sven Xet Erixson** (1899 – 1970), **Bror Hjorth** (1894 – 1968) och **Albin Amelin** (1902 – 1975). De gav gemensamt ut denna mapp kallad *Humanitet* redan 1933 och senare även i form av en tidskrift kallad *Mänsklighet* som gavs ut av Clartés förlag. *Mänsklighet* var en antikrigssatir skapad av konstnärerna och författare som **Pär Lagerkvist**, **Artur Lundkvist**, **Harry** och **Moa Martinson**.

Humanitet gavs ut som en omedelbar och stark reaktion på Hitlers maktövertagande i Tyskland. De fyra konstnärerna tog tidigt ställning mot fascismen och nazismen och de gjorde det med hjälp av bildens kraft.

De starka illustrationerna blev ett varnande upprop från konstnärerna som med sina bilder och senare också texter vittnade om de mörka krafter som började sprida sig i Europa och om det pågående hotet mot demokratin och dess grundläggande principer. Totalt omfattar mappen sjutton linoleumsnitt med budskapet och uppmaningen att bjuda motstånd.

Det var en tid av starka rörelser i omlopp i samhället och det var inte lätt att nå ut med ett budskap som misskrediterade Tyskland. Den här kritiska konstens protester och förutsägelser väckte hårt och arrogant politiskt motstånd och gavs bara ett minimum av utrymme i offentligheten. Pressbyrån vägrade till exempel att sälja tidskriften *Mänsklighet* med argumentet att den saknade tillräcklig konstnärlig kvalitet. Andra följde efter. Tidskriften kom därför bara ut i två nummer.

I den mycket omfattande utställningen visas förutom innehållet

i den omtvistade grafiska mappen både måleri, skulptur, teckning och grafik av alla de fyra konstnärerna. Totalt över hundra verk från åren 1922 till 1945. Det är sammantaget en samling konst som ger oss besökare en bild av ett Sverige i förändring från brukssamhälle till industrisamhälle. Genom de fyra konstnärerna får vi följa de frågor man brottades med under lågkonjunktur, börskrasch och hotande krig. Olika strömningar i samhället ledde till slitningar och kamp. Konstnärerna var samtliga internationalister och solidariska såväl med den svenska arbetarklassen som med människor på flykt från nazismens Tyskland eller från inbördeskrigets Spanien och de hyste en djup tilltro till konstens makt att gestalta människovärdet.

För att nå ut till så många som möjligt med insikten om vad som hände i Europa och vad som stod på spel, skapade de konst med både en tydlig politisk skärpa och ett brinnande engagemang som då var banbrytande inom svensk konst. De låter alla medkänslan lysa klart genom sitt konstnärskap: människan får aldrig förnedras, är deras budskap.

Några exempel från den digra utställningen;

Bror Hjorths bemålade träskulpturer imponerar stort och inte minst den av pacifisten Gandhi, i naturlig storlek, som vandrade för en fredlig självständighet. Medmänskligheten skulpturen utstrålar och som möter oss vid entrén till utställningen sätter tonen direkt.

Vera Nilssons engagemang för de utsatta och orättvist behandlade och med särskilt barnens perspektiv för ögonen blir tydligt i de lite tidigare målningarna till exempel i *Gata i Malaga II* där dansande små flickor, förmodligen föräldralösa barn efter kriget eller efter spanska sjukan, visar sig mellan vuxna mäns ben. *Tyska mödrar* är ett annat av hennes verk som biter sig fast.

Albin Amelins skapade redan 1935 målningen *Rashygien*. I

Arkebuseringen visas skotten i Ådalen 1931. *Förbannad vare du som icke förbannar kriget* och *Hatets bro* är två av **Sven X:et Erixsons** drabbande målningar.

Humanitet – konstens kraft i svåra tider bjuder på ett antal tidlösa verk av några av Sveriges mest kända konstnärer. Vi har mycket att lära av dessa fyra framsynta iakttagare av sin samtid. De här konstnärerna visste om vad som hände i Tyskland under 1930-talet. De tydde tecknen och pekade tidigt på faran. Många av verken är direkta reaktioner på och mot vad som skedde. Det är en slående aktuell utställning och en tydlig påminnelse för oss som lever nu. Många av den tidens frågeställningar går att känna igen idag, när stora samhällsförändringar återigen orsakar polarisering och demokratis grundprinciper utmanas. Det finns en tydlig koppling och en röd tråd till vad som sker just i denna stund i Europa med Rysslands invasionskrig mot Ukraina och hotet mot demokratin i vår tid.

Heléne Nellvik

Humanitet – konstens kraft i svåra tider

Sven-Harrys konstmuseum

Utställningen pågår till 11 september 2022

Inventariennr: NMG 115/1973

Konstnärens namn: Sven X-et Erixson

Titel: Krigets levande ansikte. Humanitet. okt 1933

Datum: 1933